

ELS BLOCS POLÍTICS AL MÓN

FRANÇOIS HOUTART

Bèlgica - Amèrica Llatina

La constitució de blocs regionals amb base econòmica és un fenomen mundial que s'inscriu en la globalització. Això no obstant, el sentit de les iniciatives no és el mateix en tots els casos.

1. Els blocs responen a filosofies molt diferents. En podem citar quatre models principals.

El **primer** és la integració econòmica i política dins d'un centre capitalista de la Terna (Estats Units, Europa, Japó). El cas de l'ALENA, que uneix Mèxic als Estats Units i el Canadà, pertany a aquesta lògica.

El **segon** model és el de competir dins del nucli central del capitalisme. En aquest sentit la Unió Europea entra clarament en competició intracapitalista amb els Estats Units.

Un **tercer** model és la constitució d'un món multipolar, no només dins del centre del capitalisme mundial, sinó també a la perifèria. Aquests projectes tenen un cert caràcter antiimperialista, tot i que no surten de la lògica del capitalisme.

El **quart** model cerca la integració sobre una base diferent a la competitivitat del mercat, amb intercanvis que siguin funcionals a les necessitats regionals i de la solidaritat.

2. Existeixen diverses menes de reagrupaments econòmicopolítics.

Les "Zones de Lliure Comerç", establertes per tractats (TLC, Tractats de Lliure Comerç) en són una primera classe: es tracta de disminuir i eventualment suprimir les restriccions al comerç entre dos o diversos països. En molts de casos, com que els interessos mutus no són iguals, malgrat certs avantatges per l'economia més dèbil, els TLC funcionen com a "tractats entre el tauró i les sardines". El cas d'Amèrica Central és força clar en aquest sentit.

Un altre exemple són els "Mercats Comuns". Constitueixen un pas endavant, en el qual es preveu, a més de suprimir la taxació dels intercanvis comercials, una sèrie de mesures d'obertura econòmica:

lliure circulació de capitals, de béns i de serveis, i de treballadors; mesures fiscals, regles de competitivitat, etc. El Mercosur és un esforç en aquesta direcció.

Finalment es poden citar les iniciatives d'integració econòmica, política, social i cultural, que poden constituir una "unió política", com és el cas de la Unió Europea.

3. Totes aquestes iniciatives són processos que obeeixen a raons que poden ser molt diferents. Tot depèn de les forces que les integren.

En molts de casos es tracta de raons econòmiques com els TLC i els Mercats Comuns.

Altres vegades es tracta d'un projecte polític amb bases econòmiques i objectius culturals. L'ALBA, Alternativa Bolivariana per Amèrica Llatina, entra dins d'aquesta categoria.

Però també existeixen raons més culturals, com el Mercat Comú Àrab o el Mercat Magribí.

4. Se'n poden presentar diversos exemples en els diferents continents:

A Amèrica Llatina, ja el 1960, hi van haver dues iniciatives: l'Associació Llatinoamericana de Lliure Canvi (ALALC), que el 1980 es va transformar en Associació Llatinoamericana d'Integració (ALADI), que formava una zona d'intercanvis preferencials, i facilitava acords bilaterals entre Argentina, Bolívia, Brasil, Xile, Mèxic, Paraguai, Perú, Uruguai, Colòmbia, Equador i Veneçuela; i el Mercat Comú Centreamericà (MCCA), que de fet va privilegiar força les multinacionals instal·lades en alguns països de la regió...

El 1969, va néixer la Comunitat Andina, i el 1973 el CARICOM, o Mercat Comú del Carib. El 1991 va començar el Mercosur, amb Argentina, Brasil, Uruguai i Paraguai. Després de períodes de dificultats, es va desenvolupar una nova dinàmica, especialment amb l'entrada de Veneçuela.

L'ALCA, extensió de l'ALENA al conjunt d'Amèrica

Llatina, la va proposar el president George Bush pare el 1990 amb la idea de realitzar-se el 2003. El 2005, a Mar del Plata, el projecte es va pràcticament abandonar davant la resistència popular arreu del Continent i l'oposició de cinc països, entre els quals, Argentina, Brasil i Veneçuela.

El projecte alternatiu, proposat pel president Chávez és l'ALBA, que reuneix Cuba, Veneçuela, Bolívia i Nicaragua i aviat probablement l'Equador.

A Àsia hi ha dues iniciatives principals.

L'ASEAN (Associació de les Nacions dels Països de l'Àsia del Sud-Est), fundada el 1967. L'organització va establir el 1992 una zona de lliure comerç i, després, s'arribaren a acords econòmics i socials més precisos, i reuneix Indonèsia, Brunei, Malàisia, Filipines, Singapur, Tailàndia, Cambotja, Laos i Vietnam.

La segona és l'APEC, fundada el 1989 (Cooperació Econòmica Àsia- Pacífic), amb Austràlia, Brunei, Canadà, Corea del Sud, Estats Units, Filipines, Hong Kong, Indonèsia, Japó, Malàisia, Mèxic, Nova Zelanda, Papua Nova Guinea, Singapur, Tailàndia, Taiwan i Xile.

A Àfrica, s'han creat diverses organitzacions regionals.

El CEDEAO, Comunitat Econòmica dels Estats de l'Àfrica de l'Oest, es va fundar el 1975, com a zona de lliure comerç, amb 16 països de la regió. La CEEAC, Comunitat Econòmica dels Estats de l'Àfrica de l'Est, creada el 1983, està constituïda per 9 països.

La SADC, Comunitat pel Desenvolupament de l'Àfrica Austral, iniciada el 1992, integra 8 nacions. Totes aquestes institucions intenten disminuir els impostos duaners i facilitar el comerç mutu.

El 1998 els presidents d'Àfrica del Sud i de Senegal van proposar una organització de tipus panafricà: el NEPAD, Organització Africana pel Desenvolupament Econòmic. Pensada dins d'una integració a la globalització neoliberal, aquesta iniciativa accentuava encara més la dependència del Continent envers el capitalisme central.

En el món àrab, el Mercat Comú Àrab, creat el 1964, mai no ha tingut una existència gaire real.

L'UMA (Unió del Magrib Àrab) va néixer el 1989,

reagrupa Algèria, Líbia, el Marroc, Mauritània i Tunísia, i tracta d'establir una unió duanera i de crear empreses mixtes.

A Europa, la Unió Europea (UE) està constituïda per 27 països. Va començar com un mercat comú el 1957. Ara ja no tan sols es tracta d'una zona de lliure comerç, sinó també d'una integració econòmica i monetària, amb dimensions socials i culturals. El projecte de tractat constitucional va ser refusat per França i Holanda, en part pel seu tarannà neoliberal i la seva dependència dels EUA per afers defensius. No és fàcil crear una unió política per Europa, i el seu dèficit democràtic i social encara és real.

5. Els nous projectes a Amèrica Llatina sorgeixen d'iniciatives endegades pels nous règims polítics.

Es tracta evidentment, en primer lloc, de l'ALBA, que té com a propòsit establir intercanvis sobre la base de les necessitats dels països respectius, en forma de bescanvis, sense passar pel sistema econòmic internacional, en particular pels bancs i per institucions com l'FMI i el Banc Mundial. Els objectius no són només econòmics, sinó també educatius (campanyes d'alfabetització), de salut ("operació miracle", per curar els malalts de la vista del continent en col·laboració amb dos països: Cuba i Veneçuela), i culturals. De moment el projecte reuneix 4 països, amb l'esperança de ser més en el futur.

Aquesta iniciativa està acompanyada per altres en la perspectiva d'una integració hemisfèrica, com ara: Petro-Caribe, entre Veneçuela i 11 països del Carib, per facilitar l'accés al petroli; Petro-Sur que reuneix Veneçuela, Brasil i Argentina, per produir (a l'Orinoco), activitats de refinaria i distribució de benzina i de gas per oleoductes i gasoductes.

També es pensa constituir un Banc del Sud. El president Evo Morales ha proposat l'Associació Llatinoamericana, per objectius socials: allotjament, alimentació, feina, salut...

En el pla cultural ja funciona TeleSur, amb la col·laboració de diversos països del Continent.

Tots aquests projectes tenen un aspecte clarament antimperialista, i en part surten de la lògica de l'economia capitalista.